

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Cap. I. Vtrùm mundus per veram creationem esse cœperit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

LIBER PRIMVS
DE VNIVERSO,
QVATENVS PER VERAM,
AC PROPRIAM CREATIONEM
à Deo factum est.

Supponimus in hoc tractatu generalia de creatione principia. Qualia sunt in primis, creationem fuisse necessariam, ut hic mundus existeret. Itē quid sit, nimirum, esse productionem ex sola omnipotentia facientis abx præsupposito subiecto, seu materia, ac proinde ex nihilo. Item rem, seu essentiam increatam, & ab intrinseco, ac essentialiter actu existentem, vnicam tantum esse, & ab illa omnium aliarum rerum naturas originem duxisse. His autē suppositis, quæ post factam rerum creationem, ex effectibus, quos experimur, per naturalem discursum colligi possunt, hic præcipue agimus de creatione mundi, prout facta est, & de modo, ac circumstantiis eius, quæ quidem cum ex libera voluntate Dei determinata fuerint, ipsius reuelatio nobis necessaria fuit, ipsius reuelatio nobis necessaria fuit, ut certam de de his rebus notitiam habere possemus. Non enim demonstratione, sed (ut ait Paulus) *fide intelligimus, aptata esse sacula verbo Dei, ut ex inuisibilibus visibilia fierent*. Sciendum est autem ex rebus vniuersi quædam factas esse ex alijs præexistentibus rebus tanquam ex materia, ut herba ex terra, pisces ex aqua, volatilia ex aëre: alias vero sine præiacente materia necessario fieri debuissent. Quia cum non sit processus in infinitum, in aliquo genere causarum etiam materiali, si vna res facta est ex alia, quærendum est, an illa, ex qua posterior facta est, ex alia priori facta fuerit, & sic tandem in aliqua sistendum erit ex nulla alia re facta, nec etiam potuit esse improducta, ut conuincitur ex illo principio, quod vnum tantum esse potest ens improductum. Quia ergo creatio propria est productio ex nulla præsupposita materia, ideo vniuersum propriè creati dicitur, quatenus ex illis verbis constat, quæ ex nullo subiecto fiunt, & de illo sub hac ratione hic agimus, dicturi postea de ornatu, & quasi complemento creationis eius, quæ per aliam actionem ex subiecto fit.

CAPVT I.

Vnum mundus per propriam creationem esse accepit.

Ratio dubitandi in primis est, quia hic præcipue de hoc mundo visibili, & corporali tractamus, hinc eo Angeli tanquam partes in toto contine-

antur, siue non, de quo postea non nihil attingemus. At verò corpora nō potuerunt per propriam creationem fieri: ergo nec mundus. Consequentia nota est, quia esto concedamus, res spirituales fieri per propriam creationem, ut supra visum est, id non est satis, ut mundus creari dicatur. Sicut licet anima rationalis per propriam creationem fiat, id non est satis, ut homo creetur, ita enim est visibilis mundus, sicut homo. Probatur ergo minor, quia omnia corpora materia, & forma constant, sed ex illis duabus partibus neutra potest fieri per creationem: ergo nec totum. Consequentia videtur nota, quia totum non distinguitur à partibus: ergo si ambe partes non possunt creari, nec totum poterit. Maior ex Philosophia supponitur. Minor autem probatur primò de materia, quia materia secundum se, est pura potentia, & non habet esse, nisi à forma, vel per formam, seu dependenter à forma: ergo secundum se non potest esse terminus creationis, cum creatio per se tendat ad dandum esse, & entitatem actualem constituendam. De forma verò probatur, quia formæ corporales per se pendunt in fieri, & esse à materia: ergo non possunt creari, sed educi de potentia materia. Vnde argumentor secundo, quia in narratione Gen. 1 nihil est, quod nos dicere cogat, Deum per propriam creationem mundum hunc visibilem creasse: nam si aliquid esset, maxime illud, *In principio creauit Deus celum & terram*. At ibi verbum *creauit*, non significat propriam & rigorosam productionem ex nihilo: ergo. Probatur minor, tum quia illud verbum de se generale est ad quamcunque productionem alicuius operis, præsertim noui, & eximij, ut notauit Hieronymus in id ad Ephes. 4. *Induit nouum hominem, qui secundum Deum creatus est*: tum etiam quia in operibus omnium illorum sex dierum eodem verbo creandi Moyses vtitur, cum tamen constet, non omnia illa facta esse per propriam creationem, ut videbimus. Vnde etiam indifferenter vtitur verbo *fecit*, & verbo *creauit*, & Septuaginta in illis locis idem verbum, *ἐποίησεν* ponunt, & in versione Latina eorundem Septuaginta semper verbum *fecit* tam in illis primis verbis, quam in cæteris ponitur: ergo.

In hoc puncto varij errores referri, & refutari possunt. Primus est antiquorum Philosophorum, qui ex nihilo nihil fieri posse crediderunt. Vnde tulit Aristot. 1. Physic. text. 33. & 3. de celo text. 35. *existentiam mundum esse æternam*, & per solam generationem, & corruptionum successionem conseruari.

A 4

Vnde

E Z
lis, opp
um, et

Tom
lib
1
part

2

Secundum

vnde autem esse habuerit in aeternitate, nunquā explicauit. Et ideo multi putant, consequenter sensisse, mundum non fuisse factum, vel productū ab alio, sed ex se sempiternum esse habuisse. Alij vero credunt, eum non ignorasse dependentiam aeternam totius vniuersi ab auctore Deo tanquam à principio, à quo veluti per naturalem emanationem profuixerit. Plato vero, vt testes sunt Athanas. lib. de Incarnat. verbi in princip. & Epiph. hares. 6. dixit, Deum ex materia præiacente, & infecta mundum condidisse, ac subinde non per propriam creationem, sed per quandam formationē (vt sic dicam) mundum produxisse. Quod ex eodem principio quod ex nihilo nihil fit intulisse videtur. Ex quo fit etiam consequens, vt Angelos posuerit eodem modo factos, ac subinde materiales, & corporeos, vel si immateriales esse credidit, increatos, & se habentes esse illos cogitasse. Idemque de anima rationali iuxta illum errorem dicendum esset.

Quid item
Plato.

3
Auctoritas
inducitur de
Aristotelis
de Anima in
praefati
quasi.

Opusculum
Aristotelis
falso ascri-
ptum.

Finitus vt
Platonem
excuset.

Athenasius
& alij pa-
tres potius
damnant.

4
Error alter
circa sub-
stantiarum
spiritualium
productionē.

Predicti er-
roris funda-
mentum re-
uocatur.

Sed contra hunc errorem in Metaphysica satis à nobis dictū est, in primis disp. 20. sect. 1. vbi necessitatem creationis ostendim⁹, & n. 23. de Aristotelis sententia nonnulla diximus, ostendentes ipsum lubricē, vel etiam inconstanter fuisse loquutum. Quia principium illud, Ex nihilo nihil fit, cum vera creatione siue liberē, & in tempore facta, siue æterna, & per quandam naturalem emanationem cogitata, subsistere non potest. Vnde aliqui dicunt retractasse Aristotelem principium illud, Ex nihilo nihil fit, in quodam opusculo de Xenocrate, Zenone, & Gorgia. Sed inter opera Aristotelis, quibus vtor, illud non continetur, nec videre illud potui, existimoque Aristotelis non esse. Illo vero admissio fortasse dici posset, vel dubitando, & problematicè disputando dixisse, posse principium illud negari, vel certe negasse illud quoad emanationem naturalem, etiam si in cæteris proprijs actionibus illud admiserit: quod qua consecutione possit dici, vel quatione subsistere possit, non video. Deinde disp. 13. sect. 4. nu. 15. contra Platonem ostendimus materiam esse factam à Deo. Vnde Marfil. Fici. in Compend. Timæi Platon. c. 9. & seq. excusare conatur Platonem ab illo errore, dicens, Platonem docuisse, materiam esse factam à Deo immediatius, quam res cæteras. Sed magis credendum est Athanasio, & alijs antiquioribus Patrib. quos dict. disp. 13. & in disp. 20. sect. 1. nu. 17. allegaui, qui non solum Platoni, sed etiam alijs Philosophis Platone antiquioribus, & posterioribus sectatoribus errorem illum tribuunt: ibique in numeris sequentibus contrariam veritatem ratione, & auctoritate Patrum confirmauimus.

Secundo loco, quia mundus spiritibus, & corporibus constat, referri potest error, dicentium, res spirituales, quales sunt Angeli, non esse à DEO creatas, quod antiquos Philosophos sensisse probabile est, & præcipue tribui solet Commentatori. Ex nouis autem hæreticis hunc errorem docuisse Hermannum, referunt Castro v. Angelus & Prætol. l. 8. de sect. heret. c. 10. Fundabatur hic hæreticus solum in hoc, quod in narratione Genesis, vel in Scriptura nulla fit mentio creationis Angelorum. Sed distinguenda est veritas certa à quæstione dubia. Quod enim Angeli creati à Deo sint, non solum est de fide certum, sed etiam inter articulos fidei in Symbolo fidei Nicæno omnibus ad credendum propositum in illis verbis, *Visibilem omnium, & invisibilem*, nam inuisibilem nomine substantiæ intellectuales præcipue intelliguntur, vt recte sensit Sophron. in sua fidei professione, quæ in VI. Synod. Constant. act. 11. habetur, & Concilium Lateran. in c. firmiter expressius dixit, *Vt tranque spirituales, & corporales creaturas de nihilo condidit.* Quod passim etiam omnes Patres docent,

quos in superiori tract. l. 1. à cap. 2. late retuli. Cum ergo dogma hoc indubitatum sit, dubitari potest, an in verbis illis Moyſi: *In principio creauit Deus caelum, & terram*, comprehensum sit. Et de hoc postea videbimus, interim supponentes, quicquid sit de illo Genesis loco, non esse dubium, quin in alijs Scripturæ locis expresse illa veritas tradita sit, vt Psalm. 103. & 148. ad Colof. 1. & ad Hebr. 1. & alijs, quæ in dicto ca. 2. l. 1. præcedentis tractatus expendimus. Vnde satis & dictus error, & fundamentum eius improbata sunt.

Tertio circa mundi visibilis, seu corporum creationum opportunum erit hic breuiter antiquos errores, qui in hac materia fuerunt, commemorare, tum quia tractando de creatione in Metaphysica, id in Theologiam remissimus, tum etiam quia huius loci proprium esse videtur, in quo de creatione mundi visibilis præcipue tractamus. Primo ergo Manichæus duo posuit prima principia improducta, & æterna, quæ bonum & malum Deum appellauit, & malum Deum corporum fecit auctorem. Ita sumunt aliqui ex August. hares. 4. 6. Ille vero solum dicit, Manichæum dixisse, mundum esse bonis, & malis rebus, seu substantijs commixtum, & bonas esse à bono Deo, malas vero à Deo malo, qui per admissionem malarum bonas maculauit. Clarius Epiph. hares. 6. 6. ait Manichæum corpora esse creata à malo Deo tradidisse. Et idem indicat Theod. l. 1. hæretic. fabular. ca. 17. apertius Theoph. in cap. 6. Ioan. in princ. Et idem significat Concilium Bracharen. per plures canones, in quibus Manichæo fere semper Priscillianum coniungit. De quo ait Isidor. l. 8. Orig. ca. 5. ex Gnosticis, & Manichæis nouum dogma in Hispania composuisse. Quod etiam sumitur ex Leone Pap. ep. 91. alijs 93. ad Toribium, vbi vtiqueque damnat errorem. Tandem errorem postea excitauit, Albanenses, vt refert Anton. 4. p. Theolog. tit. 11. §. 5. & dubitat an isti sint iidem, qui Albigenses, qui tempore Innocentij III. orti sunt Tolose, & à sancto Dominico expugnati, vt idem latius refert 3. part. Hist. tit. 19. c. 1. eisdem hic error communiter tribuitur, vt patet ex Præteolo, Sanderō, & alijs, qui referunt, istos distincte dixisse, malum Deum creatisse omnia corpora, sicut bonum omnes animas. Additq. Anton. postea eundem errorem in Italia repullulasse, eiusque occasione B. Petrum martyrem occisum fuisse.

Ante hos vero omnes fuit Cerdon, qui etiam duos Deos introducebat, bonum, & malum, & Scythio hunc non tantum corporum, sed etiam creaturæ materialis omnium auctorem faciebat, vt videre licet in Irenæo libr. 1. c. 28. Tert. de præscript. c. 51. Euseb. l. 4. hist. c. 10. Epiph. Aug. & alijs. Et idem docuit Apelles, solumque differebat, quia malum Deum à bono esse factum, postea vero malum sine boni cooperatione mundum visibilem fecisse asserbat. Ita referunt Epiph. hares. 4. 4. & August. in 23. Antec. Tertius hos fuerunt Gnostici, qui licet dicerent, Deum creasse Angelos, nihilominus mundum hunc visibilem creatum esse ab Angelis asseruerunt. In quo errore conuenerunt Simon Magus, Basilides, Saturninus, (alias Saturninus) Carpocrates, & Chérinus, horumque sectatores, licet illum errorem confinxerint varijs modis omnino fabulosis, in quibus enarrandis immorari superfluum duco. Legatur Iren. l. 1. c. 20. & seq. Tert. l. de præscript. c. 46. & seq. Eph. hares. 20. & seq. Theod. lib. hæret. fabular. Aug. Damasc. l. 1. Philastr. & alij, qui catalogos hæresium scripserunt, & Euseb. l. 2. histor. cap. 12. & lib. 3. cap. 20.

Contra priorem errandi modum, de duobus principijs bono & malo disputare, autem impugmare superuacaneum videtur, tum quia est manifeste fabula, & deliramentum sine vilo fundamento, repugnat

Etiam quia à prædictis Patribus copiosissime refutatur. Videri potest Aug. l. de Gen. contr. Manich. per totum; præsertim c. 6. & 21. & l. de natur. boni, ubi ostendit, quicquid est, quatenus est, aliquid boni esse, & ideo non nisi à summo bono esse posse, vt c. 12. concludit, & optime l. de Ciuit. à c. 16. vsq. ad 22. & tract. 1. in Ioan. exponens illa verba: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, & optime Ambr. lib. 1. Exaem. c. 8. & 13. cap. 9. & Cyrill. Hierosol. cateches. 6. illuminator: ubi rectè dicit, in verbis repugnantiam inuoluere, qui aliquid Deum, & malum dicunt, cum summa bonitas sit de ratione Dei. Contra alios vero errores eorum, qui Angelos faciunt proximam creationis corporum causam, disputat bene Cyrill. l. 2. contr. Iulian. circa fin. & aliquid de hac re dictum est in superiori tract. l. 4. tractando de potestate Angelorum ad immutandam corporalem creaturam. Et in Metaph. disp. 20. scilicet. 2. ostensum est, creaturam non posse habere propriam creandi virtutem. Adde, nullam esse rationem fingendi, creationem corporum potius quam spirituum per angelos factam esse, vt in sequentibus dicemus.

Quarto & ultimo notari hic potest error Origenis, quem Augustin. dicto libr. 11. de Ciuit. à cap. 23. proxime post præcedentem Manichæi errorem confutauit. Dixit enim Origenes, Deum non per se, nec ex primaria intentione corpora, & visibiles creaturas produxisse, sed prius creasse animas, & spirituales creaturas, & occasione peccati illarum corpora creasse, quæ essent veluti ergastula, & carceres, in quibus animæ, & spiritus peccantes detinerentur, vt ibi punirentur, vel purgarentur. Hunc errorem de animabus, & aliquibus alijs spiritibus tradit Origen. lib. 1. Periar. ca. 7. & 8. ubi ait animas esse ante corpora, & pro diuersitate meritorum diuersis corporibus infundi, quod etiam de spiritibus informantibus sydera iuxta suam opinionem affirmat. Et in lib. 2. c. 8. & 9. iuxta meritum vitæ prioris dicit animas diuersis corporibus in presenti vita mancipari, quod iterum l. 3. ca. 1. repetit. Et ita hunc errorem præter Augustinum loco citato tribuunt Origeni Sophron. in epist. probata in VI. Synodo act. 11. Epiph. in epist. ad Ioan. Episcop. Hierosolymit. quæ in eius operibus legitur, & inter epistolâs Hieronymi est 60. & Cyrill. Alexandr. in libr. 1. in Ioan. cap. 9. & Theophylus, Alexandrin. epist. 1. Paschali, Anastasi. Synai. lib. 11. Exaem. circa finem, ubi refert Methodium varijs Scripturæ testimonijs illum errorem impugnasse. Idem Origeni tribuit, & penè explicat Leontr. lib. de Sectis act. 10. tom. 4. Biblioth. Hieronymus etiam, licet alijs locis, tacito nomine Origenis, hunc errorem referat, vt epist. 8. ad Demetriad. in fin. & ep. 27. quæ est epitaphium Paulæ, circa finem, & epist. 139. ad Cyprian. & epist. 150. ad Hedibiam q. 10. ubi ait, hoc esse Pythagoræ, Platonis, & Gentilium dogma, quod aliqui sub nomine Christiano in Ecclesiam introducere tentant. Et simili modo idem attigit in id ad Galat. 1. Cum placuit ei, qui me segregauit ex vtero, &c. Nihilominus in Apolog. contr. Rufin. quæ est epist. 66. ad Pammach. post medium aperte declarat, illud fuisse dogma Origenis, quod alijs locis sine inuidia nominis eius improbavit. Vnde Ierem. 28. Originem intelligit, cum dicit, Delirat hoc loco allegoricus interpretes. Et reiecto errore, propter calumnias Rufini subiungit, Compulsi me tractator indoctus, & sectator calumnians Græciana aperte ponere aliena vitia, quæ prius cum dissimulatione dicebam.

In hoc vero Origenis dogmate quoddam falsum principium, & multi errores ab Ecclesia damnati continentur. Principium falsum est, spirituales creaturas ante corporales fuisse à Deo conditas, quod licet ad dogmata aperte damnata non

pertineat, nihilominus iam est improbabile, & à doctrina communiter ab Ecclesia recepta, & approbata alienum, vt in tract. præcedenti lib. 1. cap. 3. latè diximus. Primus autem error est, animas hominum esse eiusdem naturæ cum Angelis, imò non esse nisi quosdam Angelos ex his, qui peccarunt, qui error satis impugnatur ex dictis in eod. lib. 1. Secundus, quod animæ hominum ante corpora creatæ sunt, quod est damnatum in Concilio Lateran. sub Leone X. sess. 8. & in VI. Synod. act. 11. in epistola Sophronij, & refelletur latius in tractatu sequenti. Tertius est, omnes animas, quæ corporibus vniuntur, prius peccasse, quod non solum animæ Christi, & Virginis sanctissimæ iniuriosum est, sed etiam est contra innocentiam primorum hominum ante peccatum, & contra generales locutiones Scripturæ Rom. 9. Cum nondum quidquam boni aut mali egissent: & cap. 5. Regnavit mors etiam in eos, qui non peccauerunt in similitudinem prævaricationis Adæ: & Ioan. 9. Neque hic peccauit, neque parentes eius, &c. Quartus est, quem Sophronius in dicta epist. intulit, quod istorum corporum, quibus nunc sumus amici, impudenter perimunt resurrectionem, quia potius ad poenam, quam ad præmium etiam in beatis pertineret. Et alia similia possunt ex dicto errore inferri præter ipsummet dogma de creatione corporum, quod solum occasione peccati, & in poenam eius facta fuerit, quod somniatum potius quam aliquo fundamento assertum est, & contra Scripturam, vt mox videbimus.

Omissis ergo erroribus, dicimus primo, Deum per veram, & propriam creationem, id est, effectiōnem ex nihilo mundum hunc visibilem in eius principio condidisse. Assertio est de fide, vt communiter docent Theologi cum Magist. in 2. d. 1. & D. Thom. 1. p. q. 44. art. 1. & 2. & q. 45. art. 1. & 2. & q. 65. artic. 1. Hugo Victor. libr. 1. de Sacram. p. 1. cap. 11. Qui omnes ita intellexerunt verbum creatur, in dictis verbis Genesis. Et probatur primo, quia ita in alijs Scripturæ locis explicatur, præsertim 2. Mach. 7. Peto nate, vt aspicias ad celum, & terram, & ad omnia, quæ in eis sunt, & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus. Et sic etiam accipiendum est illud Ecclesiast. 18. Qui viuit in æternum, creauit omnia simul: nam creando omnia, non potuit ex aliquo facere, sic etiam dicitur Psalm. 32. Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt, vtique virtute solius imperij sui. Quia ita vocat ea, quæ non sunt, sicut ea, quæ sunt, vt ad Roman. 4. dicitur, & ideo ex non ente, seu ex nihilo res in principio produxit, quod est proprie creare. Secundo ita definiuit, & declarauit verbum illud Concilium Lateran. sub Innocen. III. in cap. firmiter, de Deo dicens: Vtranque de nihilo condidit creaturam spirituales, & corporales: angelicam videlicet, & mundanam. Vbi addendo particulam de nihilo, verbum condidit, de vera, & propria creatione quasi per definitionem eius explicuit. Et coniungendo vtranque creaturam, id magis declarauit. Est enim euident, spirituales creaturam non nisi per propriam creationem potuisse produci, cum nihil eius ante productionem eius supponatur: & eodem modo dicit Concilium, creaturam corporalem ex nihilo fuisse productam.

Vnde argumentor tertio, satisfaciendo simul secundæ rationi dubitandi in principio posita, quia licet verbum creandi generaliter sumptum ambiguum sit, vel communem significationem habeat, nihilominus ex subiecta materia ad determinatum modum effectiōnis definiri solet, & debet. Vnde est regula Sanctorum, quoties res, quæ omnino non erant, creari dicuntur, verbum creandi significare productionem ex nihilo, quia res carens omni esse reali, & actuali, tam totali, quam partiali, non est capax alterius modi productionis: sed hoc modo sumitur, cum dicitur Deus in

primi confitetur, & quadruplex error. Primus error.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

16
1. Assertio de fide contra errores philosoph.

Probatur 1. ex Scriptur.

2. Ex Concil. Lateran.

11
3. Ratione, ac simul responsione ad 2. arg. in n. 1.

Patrum regula notanda.

E Z
lis, oppr
im, et

Tom
lib

1. 2

1. 2

principio creasse cælum, & terram: ergo, Doctrina est Cyrilli Alexand. l. 5. thesaur. cap. 4. vbi inter alia dicit: *Quando nondum producta creati dicuntur, necessario de nihilo ad esse procedere intelliguntur.* Idem optimè lib. 1. in Gen. in princip. & Chrysost. hom. 2. Rupert. & alij. Ac denique Athanas. de Incarnat. Verbi in principio: *Ex nihilo, ac pro suis nunquam extantibus.* Deum Patrem per verbum suum rerum vniuersitatem fecisse agnoscit, cum ad istam modum loquitur per verbum suum: *In principio creauit Deus, &c.* Et in epist. quod Nicæna Synodus decreta sua congruis, & pijs verbis contra hæresim Arianorum exposuerit, non longe à principio. *Itane Deus condidit, vt homo? Absit. Deus enim creat, cum vocat ea, quæ non sunt, sine vllius rei aut opere, aut opera homines autem, &c.*

Quarto probatur ratione, satisfaciendo simul primæ rationi dubitandi, nam si res simplices, & spirituales subsistentes possunt per creationem fieri, à fortiori res corporales subsistentes. Probatur cōsequentiā, tum quia ante productionem ita supponuntur nihil esse, sicut res spirituales: tum etiam quia ex parte, qua sunt entia per participationem, non repugnat illis per propriam creationem fieri. Imo quatenus minus perfecta sunt, facilius videtur eorum creatio. Ex ea vero parte, qua sunt entia composita, non repugnat illis creatio: imo repugnat illas aliter fieri saltem in prima, & totali productione sua. Probatur hæc posterior pars, quia ante productionem cæli nihil illius præexisteret: ergo non potuit, nisi ex nihilo fieri, ac proinde creari. Idemque est de quolibet elemēto, cum primum sit secundum se totum. Altera vero pars non repugnantia ostenditur, quia licet in productione talis compositi ex materia, & forma distingui à nobis possit quasi partialis productio materiæ, & formæ: ita vt prior sit per modum creationis, quia licet materia dicatur pura potentia respectu formæ, nihilominus habet suam entitatem, & partialem existentiam, quam non nisi per creationem habere potest, cum prius subiectū non supponat: posterior autem, scilicet productio formæ sit per modum educationis ex materia ordine naturæ supposita, & tandem productio totius per modum vnitiois partium, vel per modum productionis integræ, & compositæ ex illis partialibus, quæ sit proportionata integro termino composito: licet (inquam) hoc totum detur, nihilominus partiales illæ productiones verè non sunt, productiones, sed dici possunt compositiones, solaque integra productio est vera productio, & illa est creatio, quia simpliciter est productio ex nihilo, licet non omnino simplex, sed composita, quod non est contra rationem creationis, ad quam satis est, quod simpliciter sumpta sit ex nihilo. De qua re, & de modo illius actionis compositæ videri possunt, quæ in Metaphysica dixi disp. 15. sect. 3.

Dico secundo, Deum non per occasionem peccati, nec in poenam spirituum, qui peccauerunt, sed per se ex primaria voluntate ac intentione sua mundum hunc visibilem, & corporalem procreasse. Declaratur distinctione Damasc. l. 2. de fide c. 29. dicentis, Deum quædam velle primario, & ex sua tantum bonitate, & liberalitate inductum: quædam vero secundario, & quasi à nobis compulsum. Sensus ergo assertionis est, creationem mundi visibilis non ad secundariam Dei voluntatem, vt Origenes confinxit, sed ad primariam referendam esse. Quod pertinere censeo ad dogma fidei. Primo quidem, quia contraria assertio necessaria supponit errores contra fidem, & in illis fundatur, vt iam notauimus. Secundo, quia per se, & directe repugnat Scripturæ, tum in ipsa narratione Genesis. Nam cum dicitur Gen. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*, profecto satis indicatur ex primaria intentione, & ex sua bonitate, ac

liberalitate hæc fecisse. Præsertim quia statim in discursu singulorum operum, ac dierum declaratur singula esse facta propter alios fines ad rectum ordinem vniuersi pertinentes, & ideo de singulis subditur, *vidit Deus, quod esset bonum*, & de vniuersis, *vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* Non ergo respiciens ad malum, nec ad punitionem, sed ad bonitatem, & pulchritudinem singula fecit. Vnde Deut. 4. de cælis, sole, luna & astris dicitur: *Quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt*, & cap. 26. in fine. *Faciet te celsiorem cunctis gentibus, quæ creauit, in laudem, & nomen, & gloriam suam.* Et sic etiam dicitur Prou. 16. *Vniuersa operatus est Dominus, & inuisibilia, &c.*

Tertio hæc veritas in dicto cap. firmiter, aperte supponitur, cum dicitur, Deum vtramque simul condidisse naturam, spirituales, & corporales: specialiter vero quod corpora creata sint in supplicium spirituum, qui peccauerunt, damnatur Leone I. in dicta epistol. 91. & a Concilio Bracharen. l. can. 6. & in V. Synodo generali, vt refert Nicephor. l. 17. histor. cap. 27. & 28. & in VI. Synodo act. 11. quatenus epistolam Sophronij recipit. Et ita Patres inter errores hæreticorum contrarium dogma recensent, Epiph. hæres. 64. in princ. & infra in fragmento ex Methodio, & in dict. ep. ad Ioan. Episcop. Hierosolymit. Aug. l. de hæresib. in 43. & ex professo illud impugnat l. 1. de Ciuit. c. 16. & seq. & præsertim in 23. & Cyrillus latæ, & optimè l. 1. in Ioan. c. 9. Gregor. Nisæen. libr. de opific. homin. c. 28. & 29.

Quarto possumus ex dictis Patribus ratione ostendere dictam veritatem, primò ab inconuenienti: Augustino, quia alias non creasset Deus in hoc mundo vnum tantum solem per se constituendo pulchritudini, & vtilitati vniuersi, sed per occasionem, quia vna tantum anima sic peccauit, vt tali corpore mereretur includi. Quod cum proportionem dici potest de luna, & de numero cælorum, ac elementorum: quod profecto, & per se statim apparet absurdissimum, & repugnat Scripturis supra allegatis, quæ longe aliter creationem, & dispositionem huius mundi visibilis, & omnium partium eius, & finium, ac vtilitatem illarum describunt. Quam cum elegantissime proposuisset Dauid Psal. 103. concludit, *Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti, implata sunt in possessione tua.* Et ideo dixit Sapiens c. 13. à magnitudine speciei, & creaturæ cognoscibiliter posse creatorem horum videri, quia ipsa vniuersi ordinatissima constitutio, & pulcherrimus ordo artificis sapientiam, & certam intentionem, qua optima in numero, pondere, & mensura per se condidit, ostendit. Aliud inconueniens est, quia iuxta illum errorem non corporalis mors, sed potius vita esset poena peccati, contra illud Sap. 1. *Deus mortem non fecit, nec deletur in perditione viuientium, creauit enim, vt essent omnia*, & contra Paulum Rom. 5. & 1. Cor. 15. Vnde optime arguetur Cyrillus, si anima corpori vnitur in poenam, inepte & iniuste malefactores supplicio mortis afficerentur, nam hoc modo non punirentur, sed à poena, & carcere liberarentur. Et è contrario deberent baptizati, qui plenam remissionem peccatorum consequuti sunt, statim à corporibus liberari. Nec Christus sufficiens Lazarum, illi beneficium contulisset, sed poenam. Quod argumentum cum alijs ibidem persequitur.

A priori vero ratio sumitur ex illo principio, quod creatura corporalis per se bona est, & Dei etiam bonitatem, sapientiam ac potentiam manifestat: ergo per se, ac primario propter hunc finem creata

12
Ratio altera
qua etiam
satisfit pri-
mo arg. in
nu. 1.

Composita
physica non
nisi per crea-
tionem fiunt
in prima &
totali pro-
ductione.

13
2. Assertio
contra Ori-
genem.
Eius sensus
exponitur ex
Damascen.

Probatur 1.
à contrario.
2. Ex Scri-
ptura.

facta est vel mediate, vel immediate. Vniuersum enim, vt est quoddam totum optime constitutum, ad sapientiam, & bonitatem diuinam manifestandum creatum est: singula vero corpora ad optimam eius constitutionem proximè ordinata sunt, & consequenter cum sint partes vniuersi, cum ipso toto propter eundem finem per se sunt intenta. Vnde est illud Eccles. 39. *Opera Domini vniuersa bona valde*, quod de operibus circa corporum conditionem postea explicatur. Præterea homo vt animo, & corpore constet, per se creatus est propter DEI gloriam, cuius signum est, tum quod ex Dei intentione factus est, vt semper viueret, & nunquam moreretur, tum etiam quia licet propter peccatum moriatur, postea in æternum victurus resurgat: non ergo sola anima, sed totus homo animo, & corpore constans per se propter gloriā Dei creatus est: ergo corpus hominis non est creatum in penam animæ. Multo ergo minus alia corpora celestia, vel terrestria. Quia nec informantur animabus rationalibus, vel spiritibus intellectualibus, iuxta catholicam sententiam, nec etiam facta sunt in supplicium, sed in commodum hominum, sicut de celis dicitur in loco citato Deuter. 4. & de terra dicitur Isaia 45. *Ipse Deus formans terram, & faciens eam: ipse pascit eam, non in vanum creauit eam, vt habitaretur: formauit eam.* Et hac ratione videtur dicere Paulus 2. Cor. 3. totum mundum esse hominum, quia ad eorum vsum, & commodum creatus est: ergo de primo ad vltimum, non solum spiritus, sed etiam corpora tam humana, quam reliqua mundana per se propter Dei gloriam facta sunt: non ergo per occasionem peccantium spirituum, nec vt ergastula eorum condita sunt, sed o-mnia creata sunt, vt essent, sicut dicitur, Sap. 1. vtique vnumquodque in genere suo, & propter bonum vnum, seu ministerium suum.

Obijci vero potest pro Origene illud Eccles. 39. *Ignis propter ignem, grando propter ignem, & mors omnia hæc ad vindictam creata sunt.* Igitur dentes scorpionis, & serpentes, & romphæa vire: terminum impiorum. Et hæc etiam maxime spectat ignis inferni, qui paratus est diabolo, & angelis, aliisque sceleribus: ergo si non omnes, saltem plures creature occasione peccati creatæ sunt. Quo argumento etiam utebantur Manichæi, vt suaderent, creaturas, quæ videntur esse nociuæ hominibus a malo Deo creatas esse. Sed respondemus ad argumentum in primis, nunc nos precipue loqui de creatione mundi visibilis quoad ea corpora, quæ principaliter, & quasi per se ad illius integritatem, & perfectionem pertinent. Nam in multis aliqua esse possunt adeo imperfecta, vt quasi per accidens resultent, & generentur ex alijs: & eadem ratione potuerunt aliqua in peccatorum vindictam principaliter creari. Nec hoc est à bonitate Dei alienum, cum ad eius iustitiam pertineat. Deinde verbis Ecclesiastici opponimus alia eiusdem Sapientis in eodem capite: *Bona bonis creata sunt ab initio, si nequissimi bona & mala.* vtique mala illis, id est, nociua. Et additur, *Initium necessarii rei vite bonorum aqua, ignis, & ferrum, sal, lac, panis similitudinis, & mel, & botrus viti, & oleum, & vestimentum.* Hæc omnia sanctum in bona, sic & impiis in mala conuertuntur. Quia vel ex illis sument occasionem peccandi, vel delinunt illa Deus vt instrumenta in vindictam eorum. Sic ergo ignis grando, &c. dicuntur creati in vindictam, non quia hic fuerit primarius finis creationis eorum, sed quia ex malitia hominum in hunc vsum conuertuntur, & assumuntur à Deo, & ideo ad iniquorum terrorem dicuntur ad illum effectum creati. Et ita etiam respondent Manichæi Ambr. lib. 3. Exaem. c. 9. & Aug. lib. de Genesi contra illos cap. 16. Vnde etiam de igne inferni dicimus à Deo conditum esse propter complementum, & perfectionem vniuersi, & vt de se aptum

esset instrumentum diuinæ iustitiæ, non quidem ad vindictam delictorum, quæ ante corporum creationem præcesserant, sed eorum, quæ vel esse poterant, vel certe futura esse præciebantur. Neque etiam ita est ille ignis ad penam deputatus, vt aliquis spiritus informando illum, in eo puniretur: sed vt sit instrumentum miro modo efficiens, & vt Dei instrumentum torquens spiritus, tam extra corpus, quam in corpore peccantes.

Dico tertio, Deus solus fuit primum, & proximum principium creans hoc vniuersum corporeum, quoad omnia illa, quæ per veram creationem fiunt. Loquor tantum de his rebus, quatenus ex nihilo fiunt, quia de his, quæ fiunt ex præsupposito subiecto, postea dicturi sumus. Sic ergo conclusio est contra omnes antiquos errores supra relatos, estque de fide certa, vt tradit D. Thom. d. q. 65. 1. p. a. 3. & q. 4. a. 1. & q. 45. a. 5. Et prætermisissis Angelis, de quibus est maior ratio, & supra dictum est, & animabus hominum, de quibus infra suo loco dicturi sumus, de corporibus, de quibus nunc agimus, probatur primo, quia Scriptura soli Deo tribuit celi, & terræ creationem, Gen. 1. Psalm. 8. 145. 148. Ioan. 1. Actor. 4. ad Hebr. 3. Apoc. 4. & alibi passim. Et optimus locus est Isa. 44. *Ego sum Dominus faciens omnia extendens calos solus, stabiliens terram, & nullus mecum.* Secundo ita profitemur in omnibus symbolis, & fere in omnibus Concilijs, in quibus fidei professio præmittitur, & specialiter in d. cap. firmiter, & Concilio Brachar. I. cap. 13. Tertio tradunt omnes Patres scribentes contra prædictos hæreticos, quos supra retulimus: & mysterium trium personarum diuinarum confirman-tes. Inde enim (inter alia) probant, verbum diuinum esse Deum verum, quia est omnium creator: nam *omnes ipsum facti sunt*, Ioan. 1. & quia per ipsum facta sunt secula, *portatq. oia verbo virtutis sue*, vt dicitur ad Heb. 1. Atq. eodē modo de Spiritu sancto argumentatur Iren. l. 1. c. 19. & Ambr. l. 1. de Spir. sanct. c. 3. & Basil. l. de Spir. sanct. c. 16. ex illo Psalm. 32. *Verbo Domini celi firmati sunt, &c.* Eodemq. modo argumētatur Amb. lib. 2. de Spir. san. c. 5. ex illo Psalm. 103. *Auferes spiritum eorum, &c.* Et similia habet Cyril. Dialog. 7. de Trin. cir. fin. & in l. de argum. quod Spirit. sanct. sit Deus in principio. Et hoc argumento sepe vtuntur Patres contra Arianos, & Sabellianos, Athan. serm. 3. contra Arrian. Basil. l. 4. cont. Eunom. & alij.

Quarto possumus ratione argumentari, quia si præter Deum fuisset alia causa, proxima creationis corporalium rerū, vel illa esset causa principalis, propinqua, vel instrumentalis: vt vtrūq. a. est falsū. De priori, probatur, quia proxima virtus creandi per modū causæ principalis creaturæ capacitātē excedit, & ad omnipotentiā Dei pertinet, & ideo Eccles. 1. dicitur. *Vnus est altissimus, creator, omnipotēs, & ler. 32. dicitur, Deū fecisse cælum, & terrā in fortitudine sua magna, & brachio extento, p. quæ verba infinita Dei potētia significatur, & ad creandū necessaria esse indicatur.* An vero hoc possit etiā ratione naturali demonstrari, dixi latè in Metaph. disp. 10. sect. 2. De altera, seu instrumentali causa dixi quidem in dict. loc. sect. 3. id non repugnare de potētia absoluta, qd nunc etiam probabiliter esse credo, idq. satis doctè disputat & confirmat Dan. Malon. in 2. d. 1. disp. 3. Nihilominus de facto certissimū est, Deū nullo tali vsū fuisse instrumentū. Tum quia Scriptura, & Patres soli Deo illam actionem tribuunt, & absolute oēm aliam causam excludunt. Tum etiā, quia Deus tali instrumento non indigebat, vt per se notum est: est instrumentum deniq. quia nulla creatura habet naturā suā, merito ad quod sit tale instrumentum, vt in citat. loc. ostendit, sed si assumi, aut eleuari potest, vt sit tale instrumentum, id est, miraculorē, & supernaturaliter, Deus autem in rerum creatione modo naturalis rerum consentaneo, & sine specialibus miraculis

17

3. Assertio ad fidei contra-
dictiones
di medos
positos m. 5.
c. 6.

Probatur:
ex scriptura.

2. Ex sym-
bolis, & Con-
ciliis.
3. Ex Patri-
bus.

18

4. Extratio-
na.

Deus de fa-
cto non est
instrumentum
non indigebat,
vt per se notum
est: est instru-
mentum deniq.
quia nulla crea-
tura habet natura
suā, merito ad
quod sit tale instru-
mentum, vt in
citat. loc. ostendit.

culis operatus est, vt postea etiam dicemus.

19
Obiectio
contra pro-
prie dicta.

Eius dilu-
tio.

Contra hanc veritatem expendi potest nomen *Elohim*, quod in Hebræo ponitur Gen. 1. vbi nos legimus, *in principio creauit Deus*, nam *Elohim* Deos potius significat. Vnde sub illo nomine comprehenduntur Angeli tanquam creationis celi, & terræ cooperatores, in hoc enim sensu solet plurale illud nomen in Scriptura usurpari. Respondetur neminem vocem illam in dicto loco Genesis in hac significatione accepisse, vel exposuisse: nec verbum singulare *creauit*, illam admittit, quod ostendit aperte vnum tantum fuisse rerum omnium creatorem, sicut recte vulgatus interpres vertit. Multi verò ex Catholicis volunt, ibi significatum esse à Moyse Trinitatis mysterium: nam plurale *Dyspositum* esse dicunt propter trinitatem personarum, singulare autem verbum *creauit*, propter vnitatem naturæ potentia, & voluntatis interpretem vero non potuisse in Latino idiomate illud mysterium ita significare, quia Latina vox illam Deorum appellationem tribus personis tribuere non permittit. Alij vero nullum putant ibi latere mysterium, sed phrasim illam & modum usurpandi plurale pro singulari, esse idiotismum specialem linguæ Hebræicæ, in multis alijs sacre scripturæ locis vtitur, vt late disput. Bened. Pereira circa illa verb. Gen. Quod satis probabile mihi videtur: iuxta veranq; vero dicendi rationem obiectio soluitur, & nullius momenti esse perspicitur.

CAPVT II.

An Deus in principio temporis alium, & terram creauerit.

Vari de
mundi ini-
tio errores.

IN hoc puncto aliqui Philosophi errarunt, ponentes mundum æternum, ex quibus aliqui posuerunt illum improductum, alij productum per necessariam emanationem: cuius sententiæ præcipuus auctor censetur Aristoteles 8. Phisicor. & 2. de gener. & 1. de celo c. 10. & 12. Metaph. c. 6. quem Commentator, & alij sequuti sunt. Plures vero antiquiores Philosophi mundum in tempore factum esse crediderunt, vt idem Arist. refert, quamuis errauerint ponendo aliquid æternum, ex quo mundus factus fuerit. Et simili modo aliqui heretici errarunt, materiam æternam simulq; incretam, & ingentam, ponentes, quos inferius referemus, & impugnabimus. Aliquid autem esse à Deo creatum, quod sit etiam æternum, nullus hereticus asseruit. Præmissis autem nunc puncto de creatione materiæ, de quo in frequentibus dicemus, nunc de solo initio mundi, quem à Deo creatum esse capite præcedenti ostendimus, disputamus. Nec inquirimus, an potuerit esse ab æterno, id enim philosophicum potius est, quam theologicum, quia nec ad fidei dogmata pertinet, nec cum illis necessariam connexionem habet, & ideo punctum illud in Metaphysic. disp. 20. sect. vlt. tractauimus: nunc vero de facto, quod non nisi per diuinam reuelationem sciri certò potest, disputamus.

1. Assertio
catholica,
principalis.

Probat 1.
ex Scriptura

In quo in primis veritas catholica ostendenda est, quæ docet, mundum vniuersum non esse æternum, sed habuisse sui esse, suæque creationis principium. Probat 1. ex Scriptura, quæ docet, Deum fuisse ante mundum, vel quando mundus nondum erat. Eph. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, in re enim æterna non datur esse post non esse, neq; fieri, aut cogitari potest, quod ante illam aliquid præcesserit: ergo si Deus eligens, eiusque eligendi actus fuit ante mundi constitutionem, certe non potuit mundi creatio esse ab æterno, nec mundus ipse æternus. Et eodem modo probat eandem veritatem illud Ioan. 17. *Clarifica me Pater claritate, quam habui, priusquam mundus esset apud te*, id est quam apud te habui antequam mundus esset, seu ante tempus, & ex æternitate, ita e-

nim illa litera construenda, & intelligenda est, vt omnes Patres docent, qui inde colligunt gloriam, & maiestatem Verbi esse æternam, mundum autem non esse æternum, vt videre licet in Chrysostom. & Cyrill. ibi, Ambr. 4. de fid. c. 6. & alijs cont. Arrian. scribentibus. Et idem probant verba Sapientia Prou. 8. *Dominus possedit me initio starum suarum, antequam quicquam faceret à principio*. Nam inde euidenter sequitur, nihil factum esse æternum, quia nihil est ante id, quod est æternum. Et simile est illud Eccl. 24. *Ego ex ore Altissimi proditi primogenita ante omnem creaturam*.

Secundò definita est hac veritas in Concilio Lateran. sub Innoc. III. relato in cap. firmiter, de sum. Trinit. Et in VI. Synodo act. 11. idem tanquam dogma fidei proficitur Sophron. in sua ep. quam Concilium recipit. Et consentiunt Patres omnes, Hilarius Psal. 148. *In creatis nihil admitti æternum*. Idem Cyrill. 2. thes. c. 13. inde colligens, Verbum non esse creaturam. Quod argumentum frequens est apud Patres contra Arrian. Athan. lib. de Decret. Nicænæ Synodi, Basil. libr. 2. cont. Eunom. Damasc. 1. de fide cap. 8. Idem docent Patres exponentes verba Genes. 1. *In principio creauit Deus celum, & terram*, vt in vltima par. huius cap. videbimus.

Vt ratione probetur assertio dubitari solet, vtrum veritas assertionis positæ demonstrari possit. In quo in primis distinguendum est inter mundum vniuersum vt est vnum artificiale, ex celo & elementis partim quiescentibus, partim suis motibus agitis compositum, & inter singulas res vniuersi. Item distinguendum est inter demonstrationem quod nec mundus, neq; vlla res mundi sit æterna: vel tantum quod probari non possit, rem aliquam creatam esse æternam. Primum ergo dicimus, posse demonstrari fuisse possibile, mundum, & omnes, ac singulas res eius potuisse in tempore creari, ita vt nulla earum fuerit æterna, vel (quod perinde est) posse demonstrari, non esse impossibile, res omnes mundi in tempore incepisse. Hoc quidem est contra Aristotelem, qui putauit oppositum demonstrasse. Probat autem, nam in primis res istæ siue in tempore, siue ex æternitate hant, debent ex nihilo fieri, vt supra, & in Metaphysica probatum est, quapropter ex hac parte non magis repugnat fieri in tempore, quam in æternitate, vel è contrario. Deinde sunt à Deo libere, & non ex necessitate naturali, quia Deus summe liber est, & Dominus omnium, ac sibi sufficiens, neq; ad suam completam beatitudinem creaturis indiget: ergo ex hac parte nulla necessitas fuit creandi res æternas, ac proinde nec repugnantia esse potuit creandi illas in tempore. Deniq; neq; ex parte creaturarum cogitari potest aliqua repugnantia, cum ipse de se non habeant esse, ac proinde sint veluti indifferentes, vt illud, quando sibi datum fuerit, recipiat. Neq; etiam ex parte Dei, quia si aliqua cogitari, vel Aristotelem decipere, potuit maxime quod non posset Deus ex æternitate non creans incipere in tempore creare sine mutatione: fuit: at hoc falsum est. Quia potuit Deus ex æternitate habere propositum efficax, & immutabile procreandi in tali puncto, & ex vi eius, actu, seu ad extr. postea creare sine vlla sui mutatione.

Sed insit Auerr. 8. Phisic. comm. 15. quia non potest à voluntate antiqua, actio noua prodire, licet è contrario à voluntate noua actio antiqua produci non potuit. Respondeo, dupliciter intelligi voluntatem esse antiquam, primo vt non tantum sit antiqua, sed (vt ita dicam) etiam antiquata, mirum, quia fuit, & transijt, & non permanet, neque in se, neque in virtute sua: vel quia voluntas est antiquior actione, non tamen pertransijt, sed perseverat. In priori sensu vera est assumpta propositio, quia quod non est, iam agere non potest.